

TRŽIŠTE ELEKTRIČNE ENERGIJE U BOSNI I HERCEGOVINI

Otvaranja tržišta i učesnici na tržištu električne energije

Od 1. januara 2015. godine, svaki kupac u Bosni i Hercegovini ima pravo izabrati svoga snabdjevača električnom energijom. To znači, da ima mogućnost odlučiti od kojeg će snabdjevača nabavljati električnu energiju i izabrati onu ponudu za snabdijevanje koja mu najbolje odgovara.

Ovaj proces još se naziva „otvaranje tržišta električne energije“ čija je suština da od 1. januara 2015. godine svi kupci imaju pravo da kupuju električnu energiju na otvorenom tržištu i zaključuju ugovor o snabdijevanju sa snabdjevačem električne energije koga sami izaberu, odnosno koji im odgovara.

Učesnici na tržištu električne energije su: kvalifikovani kupci, proizvođači, trgovci i snabdjevači.

Snabdijevanje električnom energijom na tržištu

Od 01.01.2015. godine, kvalifikovani kupac, osim kupaca iz kategorije potrošnje domaćinstva i malih kupaca, kupuje električnu energiju isključivo na tržištu i zaključuje ugovor o snabdijevanju s snabdjevačem kvalifikovanih kupaca koga taj kvalifikovani kupac izabere.

Kupci iz kategorije domaćinstva i mali kupci, koji ne izaberu snabdjevača na tržištu, imaju pravo kupovati električnu energiju od javnog snabdjevača, tj. snabdijevati se električnom energijom standardnog kvaliteta po ekonomski opravdanim, lako i jasno usporedivim i transparentnim cijenama u okviru pružanja univerzalne usluge.

Kvalifikovani kupac

Kvalifikovani kupac koji je slobodno izabrao snabdjevača na tržištu, ima pravo istovremeno zaključiti ugovore sa više snabdjevača, ukoliko postoji mogućnost utvrđivanja obračunskih veličina, a što potvrđuje operator sistema i BOS. Pravo izbora snabdjevača omogućava kvalifikovanom kupcu da pregovara o snazi, količini, vremenu isporuke i cijeni električne energije.

Kvalifikovani kupac ima pravo na rezervnog snabdjevača u slučaju kada njegov slobodno izabrani snabdjevač prestane s radom.

Kvalifikovani kupac obavezan je da se pridržava odredbi ugovora o snabdijevanju posebno odredbi vezanih za ugovorene količine električne energije, odredbi za redovno izmirenje finansijskih obaveza koje proističu iz ugovora o snabdijevanju, ugovora o korištenju mreže, ugovora o balansiranju, te plaćanju naknada za poticanje proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora i efikasne kogeneracije i ostalih naknada koje proističu iz zakona.

RERS i FERK na svojim internet stranicama objavljuju listu važećih dozvola za snabdijevanje električnom energijom drugog reda izdatih od strane FERK-a i dozvola za obavljanje djelatnosti trgovine i snabdijevanja električnom energijom na teritoriji Bosne i Hercegovine izdatih od strane RERS-a.

Imalac dozvole za distribuciju je dužan putem svoje kancelarije za odnose s korisnicima dati informacije kupcima o svim snabdjevačima kvalifikovanih kupaca na teritoriji BiH u formi liste.

Svi kvalifikovani kupci, koji ne spadaju u kategoriju malih kupaca ili domaćinstva, a koji nisu zaključili novi ugovor sa izabranim snabdjevačem, imaju pravo da ih nastave snabdijevati dosadašnji snabdjevači i to do 30. juna 2015. godine i pod istim uslovima koji su važili do 1. januara 2015. godine, nakon čega prelaze ili na snabdijevanje na otvorenom tržištu ili na rezervno snabdijevanje.

Javni snabdjevač

Javni snabdjevač je snabdjevač koji ima obavezu snabdijevati kvalifikovanog kupca kada on ne odabere svog snabdjevača na tržištu električne energije, na način i pod uslovima koje propisuju RERS i FERK.

Javni snabdjevač ima obavezu pružati univerzalnu uslugu snabdijevanja svim kupcima električne energije iz kategorije potrošnje: domaćinstvo, mala preduzeća i komercijalni kupci.

Javni snabdjevači u Federaciji BiH su Javno preduzeće „Elektroprivreda Bosne i Hercegovine“ d.d. - Sarajevo i Javno poduzeće „Elektroprivreda Hrvatske zajednice Herceg Bosne“ d.d. Mostar, u Republici Srpskoj MH „Elektroprivreda Republike Srpske“ akcionarsko društvo Trebinje, svaka na svom geografskom području.

Univerzalna usluga je dio javne usluge kojom se garantuje priključak i snabdijevanje po razumnim, jednostavno i lako usporedivim i transparentnim cijenama. Na nju imaju pravo krajnji kupci iz kategorije domaćinstva, mala preduzeća i komercijalni kupci.

Kupci koji imaju pravo na univerzalnu uslugu, tj. domaćinstvo, mala preduzeća i komercijalni kupci, a izabrali su se snabdijevati u okviru univerzalne usluge zaključuju, sa javnim snabdjevačem jedan ugovor o snabdijevanju električnom energijom u kojem je regulisano i korištenje distributivne mreže.

Rezervni snabdjevač

Rezervni snabdjevač je snabdjevač koji ima obavezu kvalifikovanog kupca snabdijevati električnom energijom kada odabrani snabdjevač prestane da vrši snabdijevanje kvalifikovanog kupca električnom energijom i to u slučaju:

- stečaja ili likvidacije snabdjevača koji ga je do tada snabdijevao,
- prestanka ili oduzimanja dozvole snabdjevaču koji ga je do tada snabdijevao i
- kada kupac ne nađe novog snabdjevača koji će ga snabdijevati nakon prestanka ugovora o snabdijevanju sa postojećim snabdjevačem, osim ako je prestanak ugovora posljedica neizvršavanja obaveza plaćanja isporučene električne energije.

Rezervni snabdjevači su: Javno preduzeće Elektroprivreda Bosne i Hercegovine d.d. - Sarajevo i Javno poduzeće „Elektroprivreda Hrvatske zajednice Herceg Bosne“ d.d. Mostar i MH „Elektroprivreda Republike Srpske“ akcionarsko društvo Trebinje, svaka na svom području djelovanja i imaju obavezu snabdijevati kvalifikovanog kupca na period ne duže od 60 dana.

Pravo na uslugu snabdijevanja od rezervnog snabdjevača od 01.01.2015. godine imaju svi kvalifikovani kupci koji nemaju pravo na univerzalnu uslugu.

Cijenu usluge u Federaciji BiH određuje rezervni snabdjevač i bit će jednaka proslijeđenim troškovima nabavke, troškovima korištenja prenosne/distributivne mreže, kao i trošku debalansa, koji kvalifikovani kupac učini i sve to uvećano za trošak usluge rezervnog snabdjevača, a nadgledat će je FERK.

Cijenu rezervnog snabdijevanja u Republici Srpskoj određuje rezervni snabdjevač u skladu sa metodologijom propisanom Pravilnikom o snabdijevanju kvalifikovanih kupaca električnom energijom i postupku promjene snabdjevača, a kojom se vodilo računa da se u početnom periodu izbjegnu eventualni tarifni šokovi, t.j. skokovi cijena za kupce.

Snabdjevači

Snabdjevači električnom energijom na području BiH su pravna lica koja posjeduju dozvolu za obavljanje djelatnosti snabdijevanja kupaca električnom energijom, izdatu od nadležnog regulatornog organa (Državne regulatorne komisije za električnu energiju u Bosni i Hercegovini - DERK, Regulatorne komisije za energiju u Federaciji Bosne i Hercegovine - FERK i Regulatorne komisije za energetiku Republike Srpske - RERS).

- Kupac koji se snabdijeva od snabdjevača kojeg je slobodno izabrao na tržištu, zaključuje prema svome izboru jedan ili dva ugovora, te može izabrati:
- da zaključi jedan ugovor sa izabranim snabdjevačem kojim će regulisati i korištenje distributivne mreže ili
- da zaključi dva ugovora, i to sa Operatorom distributivnog sistema - ugovor o korištenju distributivne mreže, a sa izabranim snabdjevačem - ugovor o snabdijevanju električnom energijom.

Zavisno od toga koliko kupac izabere da zaključi ugovora, toliko dobija i računa.

Snabdjevač kvalifikovanih kupaca i javni snabdjevač, svaki u okviru svog djelovanja su obavezni pored ostalog poduzimati mjere radi postizanja sigurnog, neprekidnog i kvalitetnog snabdijevanja kupaca, uredno i blagovremeno obavijestiti operatora sistema koji upravlja mrežom na koju su priključeni objekti kvalifikovanog kupca, u skladu sa mrežnim pravilima, i balansno odgovornu stranu, u skladu sa Tržišnim pravilima, o ugovorenim količinama električne energije, uključujući i naknadne izmjene, dopune i produženja valjanosti i prestanak ugovora o snabdijevanju, uz račun za isporučenu električnu energiju informisati kupca o udjelu izvora energije u ukupno prodanoj električnoj energiji tog snabdjevača u prethodnoj godini, informisati kupce o načinu promjene snabdjevača, te izraditi i objaviti standardne obrasce zahtjeva za zaključenje, produženje i raskid ugovora o snabdijevanju i izvršavati sve druge obaveze propisane uslovima dozvole za obavljanje djelatnosti i Opštim uslovima za isporuku električne energije.

Snabdjevač kvalifikovanih kupaca je obavezan direktno informisati kupca, s kojim ima zaključen ugovor o snabdijevanju, o promjeni cijena električne energije i drugih uslova prodaje u roku koji ne može biti kraći od 30 dana prije početka primjene izmijenjenih (novih) cijena ili uslova prodaje.

Promjena snabdjevača

Svaki kupac, bez obzira da li je iz kategorije domaćinstvo ili neke druge kategorije, može zatražiti prelazak od jednog elektroprivrednog preduzeća, tj. postojećeg snabdjevača, drugom elektroprivrednom preduzeću, tj. novom snabdjevaču, ali po tržišnoj cijeni koju novi snabdjevač ponudi.

Ukoliko se kupac iz kategorije domaćinstvo ne odluči za snabdjevača na tržištu, nego za javnog snabdjevača (univerzalna usluga), tada ga može snabdijevati samo onaj javni snabdjevač na čijem geografskom području se nalazi i to po cijeni usluge javnog snabdijevanja.

Pravilnik o kvalifikovanom kupcu propisuju postupak promjene snabdjevača, osporavanje promjene snabdjevača, prestanak rada snabdjevača, postupak za zaključenje ugovora sa rezervnim snabdjevačem, postupak kod obustavljanja isporuke električne energije kvalifikovanom kupcu ukoliko se ne zaključi ugovor o snabdijevanju.

Postupak promjene snabdjevača provodi operator sistema, a novi snabdjevač je dužan obezbijediti usklađenost ugovora o snabdijevanju, ugovora o priključenju, ugovora o korištenju distributivne mreže i pripadnosti balansnoj grupi, uključujući i njihove izmjene, prije početka primjene novog ugovora.

Kvalifikovani kupac, koji namjerava promijeniti snabdjevača, obavezan je, novom snabdjevaču od koga se želi snabdijevati podnijeti zahtjev u pisanom obliku, na obrascu propisanom od strane snabdjevača.

Postupak promjene snabdjevača ne može trajati duže od tri sedmice (21 dan) računajući od dana kada novi snabdjevač primi kompletan zahtjev kupca za promjenu snabdjevača i oslobođen je plaćanja naknade.

Ugovor o snabdijevanju

Obaveza zaključivanja ugovora o snabdijevanju propisana je Opštim uslovima za isporuku i snabdijevanje električnom energijom, te svi kupci električne energije treba da posjeduju odgovarajući ugovor o snabdijevanju, bez obzira da li se snabdijevaju na otvorenom tržištu ili u sistemu javne usluge kod javnog ili rezervnog snabdjevača.

Kupci iz kategorije domaćinstva i mali kupci koji se nakon 1. januara 2015. godine nastave snabdijevati kod svog dosadašnjeg snabdjevača u okviru javne usluge i koji već imaju zaključen ugovor o snabdijevanju ne moraju zaključivati novi ugovor. U slučaju da nemaju prethodno zaključen ugovor sa

svojim snabdjevačem dužni su na poziv javnog snabdjevača zaključiti ugovor, pri čemu ih taj ugovor ne može ograničavati u pravu na promjenu snabdjevača u budućem periodu.

Ostali kupci, koji nisu domaćinstva ili mali kupci, a koji se nakon 30. juna 2015. godine nastavljaju snabdijevati kod svog dosadašnjeg snabdjevača kao rezervnog snabdjevača, dužni su zaključiti ugovor o rezervnom snabdijevanju.

Šta plaća kvalifikovani kupac izabranom snabdjevaču na otvorenom tržištu?

Ukupni troškovi električne energije za kvalifikovanog kupca uključuju:

1. Preuzetu električnu energiju po slobodno ugovorenoj cijeni prema ugovoru o snabdijevanju zaključenom sa snabdjevačem;
2. Troškove korištenja mreže po regulisanim cijenama, a odnose se na:
  - Cijenu korištenja prenosne mreže za krajnje kupce priključene na prenosnu mrežu (iz kategorije potrošnje na 110 kV) koja pokriva trošak obavljanja prenosne djelatnosti, trošak obavljanja rada operatora prenosnog sistema (NOS BiH-a) i trošak pomoćnih usluga, utvrđena je u skladu sa odlukama DERK-a.
  - Cijenu korištenja distributivne mreže koju je u svojim odlukama utvrdio FERK za JP Elektroprivreda BiH d.d.- Sarajevo i JP „Elektroprivreda HZ HB“ d.d. Mostar, te RERS za MH „Elektroprivreda Republike Srpske“ ad Trebinje.
3. Troškove poravnanja odstupanja u skladu sa Tržišnim pravilima.

Kvalifikovani kupac priključen na prenosnu mrežu, tj. kupac iz kategorije potrošnje na 110 kV naponu plaća:

1. Cijenu proizvodnje i snabdijevanja preuzete električne energije po cijeni koju ugovori sa snabdjevačem kvalifikovanih kupaca;
2. Tarifu za usluge prenosa:
  - dio koji se odnosi na energiju: 0,578 pf/kWh;
  - dio koji se odnosi na snagu: 1,519 KM/kW;
3. Tarifu za usluge NOS-a: 0,0592 pf/kWh;
4. Tarifu za pomoćne usluge gubitaka prenosa: 9,12 pf/kWh;
5. Tarifu za pomoćne usluge sekundarne i tercijarne regulacije od 0,2176 pf/kWh,
6. Prekomjerno preuzetu reaktivnu električnu energiju od 1,087 pf/ kVArh.

Opširnije: www.derk.ba

- Odluka o tarifama za usluge prenosa
  - Odluka o tarifi za rad NOS-a
  - Odluka za određivanje tarifa za pomoćne usluge
  - Odluka o izmjeni odluke o određivanju tarife za pomoćne usluge
7. Troškove poravnanja odstupanja Balansno odgovornoj strani (BOS), pri čemu je u prvoj fazi otvaranja tržišta, a u skladu sa **Tržišnim pravilima** odobrenim od strane DERK-a, BOS su u Federaciji Bosne i Hercegovine Javno preduzeće „Elektroprivreda Bosne i Hercegovine“ d.d. - Sarajevo i Javno poduzeće „Elektroprivreda Hrvatske zajednice Herceg Bosna“ d.d. Mostar.

Opširnije: Tržišna pravila odobrena od strane DERK-a („Službeni glasnik BiH“ 48/06)

Kvalifikovani kupac priključen na distributivnu mrežu plaća:

1. Cijenu proizvodnje i snabdijevanja preuzete električne energije po cijeni koju ugovori sa snabdjevačem kvalifikovanih kupaca,
2. Tarifu za korišćenje usluga prenosa, usluga NOS-a, pomoćne usluge i za korišćenje usluga distribucije prema tarifnim stavovima za korisnike distributivnih sistema utvrđenim od strane FERK-a za Javno preduzeće Elektroprivreda Bosne i Hercegovine d.d. - Sarajevo i Javno poduzeće „Elektroprivreda Hrvatske zajednice Herceg Bosna“ d.d. Mostar, a u skladu sa odgovarajućim odlukama DERK-a.

Opširnije: www.ferk.ba

- Važeći tarifni stavovi za korišćenje distributivne mreže JP Elektroprivreda BiH d.d.- Sarajevo
- Važeći tarifni stavovi za korišćenje distributivne mreže JP „Elektroprivreda HZ HB“ d.d. Mostar

www.reers.ba

- Važeći tarifni stavovi za korisnike distributivnih sistema u Republici Srpskoj
3. Troškove poravnjanja odstupanja Balansno odgovornoj strani (BOS), pri čemu su BOS u prvoj fazi otvaranja tržišta, a u skladu sa Tržišnim pravilima odobrenim od strane DERK-a Javno preduzeće Elektroprivreda Bosne i Hercegovine d.d. - Sarajevo i Javno poduzeće „Elektroprivreda Hrvatske zajednice Herceg Bosna“ d.d. Mostar.
  4. Naknadu za podsticanje proizvodnje iz OIEiEK (obnovljivi izvori energije i efikasne kogeneracije)